

LIFE Taiga

Dalarna

Åtgärderna i projektet delfinansieras av EU-programmet Life Nature och Naturvårdsverket. Programmets syfte är att skydda och värda områden som ingår i nätverket Natura 2000.

Länsstyrelserna

Norrbottn • Västerbotten • Jämtland
Västernorrland • Gävleborg • Dalarna
Värmland • Örebro • Västmanland
Södermanland • Östergötland
Jönköping • Kronoberg • Kalmar

www.lifetaiga.se

Text och foto: Länsstyrelserna • Tryck: April 2018

NATURVÅRDSBRÄNNING VÄCKER NYTT LIV I SKOGEN

Idag brinner skogen inte lika ofta som för 150 år sedan. Dessutom är den sammanlagda yta som brinner bara en bråkdel jämfört med tidigare.

Om skogen inte får brinna tillräckligt ofta kommer granarna att blir fler och trycka undan till exempel tall, asp och sälg. Skogen blir tätare och solen kan inte nå ner till marken. Mossor tar över och de växter och djur som trivs i en öppen tallskog försvinner efterhand. De brända gamla träd som är nödvändiga för många arters överlevnad bryts ner och "tar slut". Det gör att flera brandgynnade arter är hotade.

För att bevara och i viss mån återskapa biologisk mångfald i skogen använder vi nu elden som skötselmetod. En naturvårdsbränning gör liknande nytta som äldre tiders naturliga bränder. Skillnaden är att naturvårdsbränningen sker lugnt och kontrollerat och är styrd av brandutbildade naturvårdare.

Direkt efter en bränning är skogen sotig och svart men solljuset når nu ner till marken. Redan någon månad efter branden har bland annat lingonris trängt upp och många svampar syns. Den brända skogen lockar till sig insekter och insektsätande fåglar.

Granar dör och tall, asp och björk får lättare att sprida sina frön och gro i den näringsrika marken. Ibland blir lövträden så många att de bildar så kallade lövbrännor, ett område i barrskogen där lövträd dominerar under några årtionden. Grönskan i sin tur lockar till sig växtätande djur.

Omkring 100 arter är direkt beroende av skogsbränder för att överleva. Andra gynnas indirekt, till exempel hackspettar som äter insekter som lever i de brända trädstammarna.

Året efter bränningen har platsen blivit en ljusare, öppnare och varmare skog. Brandgynnade växter trivs och fler fåglar hittar insekter i träden.

VANLIGA FRÅGOR OM NATURVÅRDSBRÄNNING

Jag bor eller rör mig i närheten - hur påverkas jag av en naturvårdsbränning?

En bränning styrs så att närboende ska påverkas så lite som möjligt. Vi tar bland annat hänsyn till hur vinden blåser för att undvika att rök drar in över samhällen. Vistas du i eller omkring området medan bränningen pågår kan du känna lukten av brandrök. En viktig del i förberedelserna är att information om bränningen kommer till de som berörs. Den närmsta tiden efter bränningen är det mycket sotigt i skogen. Brandskadade träd kan falla plötsligt och ljudlöst, framförallt om det blåser. Men precis som i vilken vanlig skog som helst gäller det att vara uppmärksam om du vistas i den.

Vad händer med djuren när skogen brinner?

Det är många förberedelser som ska göras innan en bränning och därför rör vi oss mycket i området. På så vis hinner många djur bli skrämde och dra sig undan innan elden tänds. När vi sedan bränner går vi sakta framåt längs en frontlinje för att ingen ska stängas inne. Däggdjur och fåglar har en medfödd instinkt att fly när de känner brandrök och klarar sig oftast bra. De djur som kan ha lite svårare att klara sig är kräl- och groddjur. Direkt efter en bränning är de flesta djur borta från området. Men vissa arter, som till exempel rökdansfluga och andra insekter, är snabbt på plats. Hackspettar kommer också tidigt för att äta av insektslarver som trivs i brända träd.

Vad är biologisk mångfald?

Biologisk mångfald är den variation av djur, insekter och växter som finns på vår jord. Det är viktigt för den biologiska mångfalden att det finns många olika arter, och att variationen inom varje art är stor.

Varför behövs biologisk mångfald?

Produkter från naturen ger oss mat, medicin, textil och byggmaterial. Vi mår dessutom bra av att vistas i naturen. Oavsett nyttan för oss har varje art lika stor rätt som människan att finnas på jorden. Om arter försvinner från sina livsmiljöer riskerar jordens ekosystem att fungera sämre och slutligen kollapsa. Kanske har vi ännu bara upptäckt en mycket liten del av alla arter vi kan ha nytta av.

DET HÄR ÄR LIFE TAIGA

I länsstyrelsernas naturvårdsuppdrag ingår att skydda och bevara arter och miljöer. Flera arter behöver återkommande bränder för att överleva. Naturvårdsbränning är den skötselmetod som mest efterliknar effekterna av de naturliga bränder som skogarna är anpassade till.

Under åren 2015-2019 samarbetar 14 av Sveriges länsstyrelser i EU-projektet Life Taiga. Omkring 120 bränningar ska göras för att väcka nytt liv i skogen.

Life Taiga, med EU och Naturvårdsverket som finansörer, är ett av de hittills största projekten i sitt slag och omfattar 100 miljoner kronor. Det är en del av EU:s och länsstyrelsernas arbete för att hjälpa utrotningshotade arter och deras livsmiljöer.

Alla naturvårdsbränningar kommer att genomföras i Natura 2000-områden, det är områden som redan är avsatta för naturvård. Dessa områden har länsstyrelserna fått i uppdrag av EU att sköta så att naturvärden bevaras eller förstärks.

Life Taiga och naturvårdsbränning handlar om att återskapa och bevara unik natur för kommande generationer.

SÄKERHET VID BRÄNNING

En naturvårdsbränning sker under kontrollerade former. Men det är förknippat med vissa risker och kräver noggrann planering och tydliga säkerhetsrutiner.

Bränningsledaren har en arbetsgrupp, där var och en får sina ansvarsområden. Den kommunala räddningstjänsten får information både i förväg och kontinuerligt under bränningen. SOS Alarm är också informerat om och var bränningen äger rum eftersom personer som känner av eller ser röken kan bli oroliga och ringa.

Området som ska brännas måste ha säkra brandgränser. Det kan vara befintliga vägar, en myr eller sjö eller upphuggna brandgator. Väder, vind och fuktighet i marken är omständigheter som avgör om det går att genomföra bränningen utan att riskera säkerheten.

För att hindra elden att sprida sig utanför brandområdet vattnas marken längs brandgränsen och vattenslangar läggs ut runt området. De kopplas till tillfälliga vattenpumpar vid en närliggande sjö eller till tankvagnar med vatten. Slangarna används även till eftersläckningen.

När elden slocknat finns det personal kvar på plats som eftersläcker och bevakar området tills det inte finns någon glöd eller rök kvar. Det kan ta flera dagar, ibland veckor.

Om du besöker ett område som ska brännas eller har bränts - läs det här!

- Det är viktigt att respektera avspärningar och information om var du får vara.
- Det kan bli en kraftig rök, men oftast stiger den ganska snabbt uppåt.
- På kvällen kan röken sjunka mot marken igen. Röklukten kan finnas kvar i området även efter att eld och glöd är borta.
- Undvik att vara i området den närmaste tiden efter eldningen. Det är inte förbjudet område, men det kan vara riskabelt att vistas där. Träd som brunnit kan falla och det är även sotigt.

www.lifetaiga.se

Life Taiga Dalarna

HÄR NATURVÅRDSBRÄNNER VI I DALARNAS LÄN

LÖVBRÄNNOR I TAIGA

I lummiga granskogar finns inte mycket ljus över för lövträden. Men när skogen brinner och granar brunnit ner tillåts lövträden att ta sin plats, en lövbränna skapas. Om granarna inte brinner ner igen kommer de sakta återta skogen. Inom Life Taiga i Dalarna ska fyra lövbrännor skapas med eldens hjälp så att lövträden kan växa.

GÄSBERGET

I Gäsbergets naturreservat hittar du en av länets finaste lövbrännor. Branden som skapade den hade sin framfart år 1888. I lövbrännan finns mycket asp och björk, men också grova gamla sälgar och rönnar, något som är ovanligt i dagens brukade skogar. År 2002 genomfördes en 30 hektar stor naturvårdsbränning i den norra delen av reservatet, och söderut planeras en till naturvårdsbränning på 52 hektar. I reservatet, men speciellt vid brännan från 2002, finns många insekter som gynnas eller är helt beroende av återkommande skogsbränder.

FUX-ANDERSKNALLARNA

I Fux-Andersknallarnas naturreservat finns ett stort antal lövträd. Dessa har vuxit upp som en effekt av den brand som drog fram genom området 1918. Idag finns det levande tallar med brandljud på sina stammar, ärr efter elden. Och på stubbar har man hittat spår efter hela sex bränder! Den 27 maj 2017 brann det återigen i reservatet när en naturvårdsbränning genomfördes i Norra Fux-Andersknallen. En bränning som omfattade 22 hektar.

TENNINGBRÄNDAN

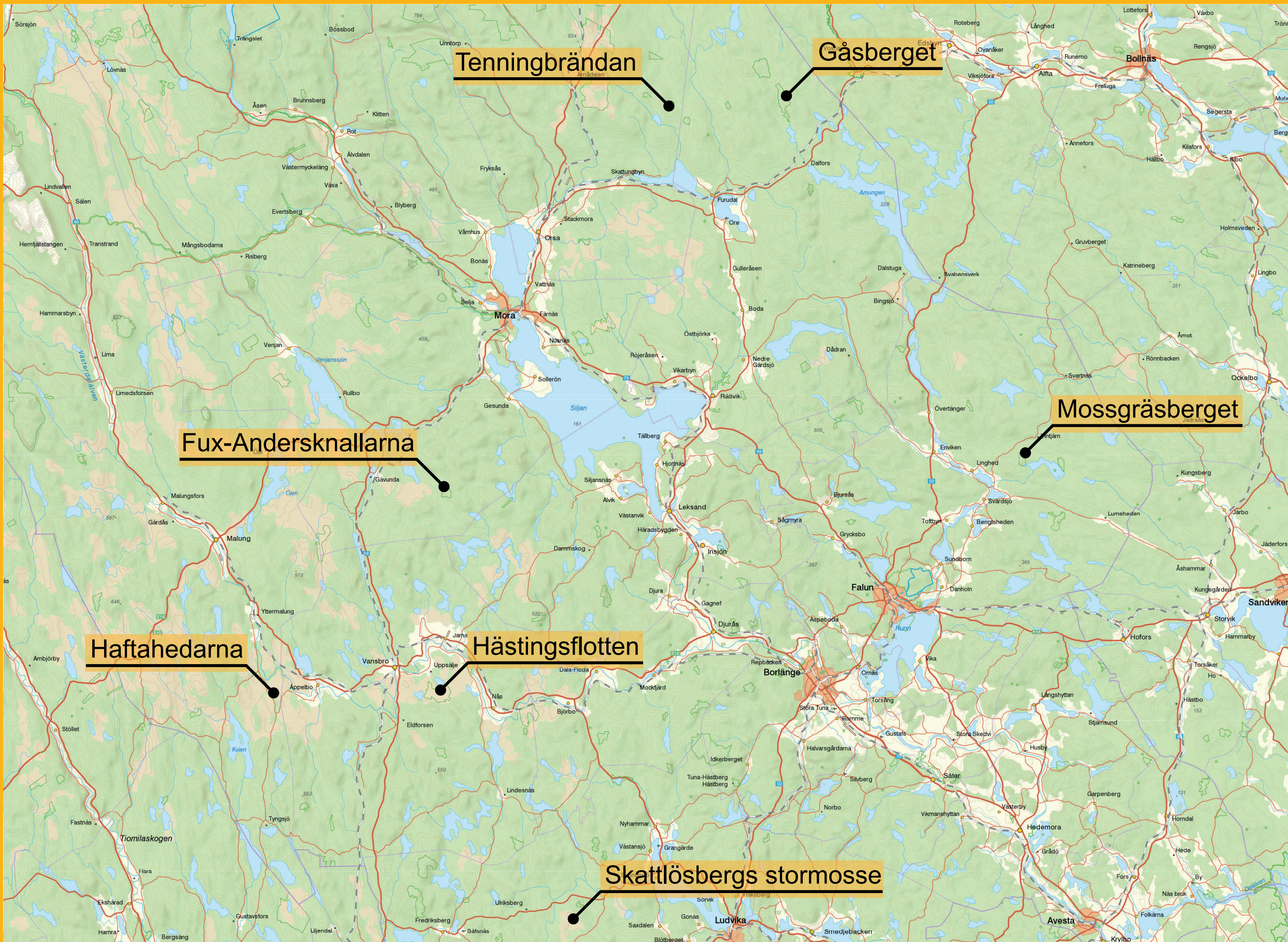
I Tenningbrändans naturreservat drog en skogsbrand fram år 1896. Hela området mellan Tenningån och Mickelsjön i gränslandet mellan Orsa och Ore påverkades. Än idag kan du se de grova lövträden som elden gav liv till för över 100 år sedan. Den 7 juli 2017 fick elden sin återkomst i de södra delarna av reservatet vid en naturvårdsbränning. Bränningen omfattade cirka 10 hektar.

MOSSGRÄSBERGET

I Mossgräsbergets naturreservat finns en stor lövbränna. Den utgör kärnan i en hel trakt som brann ner vid en storbrand år 1888. Lövkogen lyser med sina gröna blad ända från vägen mellan Äg och Vintjärn när man blickar över Ägsjöns västligaste vik. Asp och höga björkar finns det gott om i skogen. 2011 genomfördes en cirka 15 hektar stor naturvårdsbränning i de norra delarna av reservatet. Inom Life Taiga planeras en till naturvårdsbränning på cirka 20 hektar i de mellersta delarna av reservatet.

HAFTAHEDARNA

Haftahedarna bjuder på stora skogsbevuxna sanddynor som är karaktäristiska för området. Mellan de långsträcka dynorna breder vidsträckta myrområden ut sig. Mosippa växer uppe på dynorna och är beroende av synlig sand. Länsstyrelsen hjälper inte bara mosippan med eld utan även med maskinell hjälp har det skapats öppna sand-tyor. Inom Life Taiga har naturvårdsbränningar genomförts här år 2015 och 2017.

Hack efter tretåig hackspett ett halvår efter bränningen 2015 i Haftahedarna. Bränningarnas huvudsyfte att skapa öppna och varma, talldominerade skogar.

Redan 2002 genomförde Länsstyrelsen naturvårdsbränning i det lövrika reservatet Gäsberget. Bränningen har medfört mer död ved och en ljusare skog som är ett eldorado för sällsynta insekter som är beroende av död ved.

Efter 121 års frånvaro i naturreservatet Tenningbrändan så firade elden sin återkomst den 27 maj 2017 i form av en naturvårdsbränning. Syftet med bränningen är att förnya den gamla lövbrännan.

Den lövrika skogen i naturreservatet Mossgräsberget växte upp efter en stor skogsbrand 1888, men det brann även 2010 då en naturvårdsbränning genomfördes. Björnmossa, mjölkört och lövträdplantor är typiska tecken på att det nyligen brunnit i en skog.

HÄSTINGSFLOTTEN

I Hästingsflottens naturreservat finns ett stort myrområde med en mosaik av tallbevuxna sandåsar. Att det finns så många olika terräng-er ger utrymme för intressanta växter och djur. Speciellt fågellivet är sprudlande och finns till störst del vid myrmarkerna. Du kan till exempel skåda ljunpipare, småspov och brushane. Inom Life Taiga kommer några mindre tallområden och sandåsar att naturvårdsbrännas.

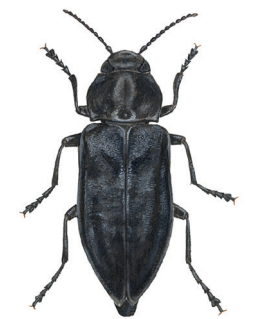
SKATTLÖSBERGS STORMOSSE

Skattlösbergs stormosse är ett vidsträckt myrområde med ett stort värde för naturen och dess invånare. Inom Life Taiga kommer man att naturvårdsbränna två fastmarksholmar. Detta för att skapa en luftigare skog med sandfläckar för värmeälskande arter. Holmarna är sedan tidigare påverkade av modernt skogsbruk, därför är inte tallarna äldre än cirka 40-50 år. En tall kan leva upp till cirka 400 år!

Mer information om Dalarnas läns naturreservat hittar du på:
www.lansstyrelsen.se/dalarna/naturreservat

ARTER SOM GYNNAS AV BRAND

Sotsvart praktbagge är en skalbagge som är extremt anpassad till brand. Den hittar ett nytt brandområde, ofta dagen efter branden, och hittar dit med hjälp av sina känsliga rök- och värme-sensorer.

Sotsvart praktbagge
(*Melanophila acuminata*)

Mosippa
(*Pulsatilla vernalis*)

Mosippan gynnas av skogsbränder eftersom konkurrerande växter mossor och gräs då brinner upp. Mosipporna är anpassade för brand med sina djupt liggande rötter. Mosippan blir alltmer ovanlig p.g.a. igenväxning och frånvaro av brand och öppna sandtyor.

Spillkråkan är Europas största hackspett. De senaste åren har antalet minskat med cirka 30 procent och arten är numera rödlistad.

Alla Sveriges arter av hackspettar trivs och förökar sig i skog som brunnit. Den äter gärna insekter som lever i brända trädstammar.

Spillkråka
(*Dryocopus martius*)